

IRODALOM.

Notter Antal — Emlékkönyv.

A budapesti Pázmány Péter Tudomány-Egyetem kiváló egyházjogi tanára: dr. Notter Antal 70 éves születésnapja alkalmából tisztelői és tanítványai szellemi monumentumokkal kívánták emlékezetessé tenni a nagy tudós részére ezt a kivételes időpontot.

Az előszó helytállóan emeli ki, hogy akkor, amidőn a közéleti pályákon kimagasló egyéneknek az arcképét szokták megfesteni, vagy szoborban kívánják megörökíteni, a világ zajától félrevonulva, zajtalanul alkotó tudós munkájának megbeesülése tekintetében a szellemi kincseket feltáró **Emlékkönyv** a legstílusosabb és egyben a legmaradandóbb ajándék. A szellem örök.

A szerkesztők ezuttal 44 íróat szólaltattak meg a legváltozatosabb tárgykörből.*

„A változatos és gazdag kötet örömteljes bizonyítékul szolgál arra vonatkozólag, hogy az egyházjognak s a vele kapcsolatos tudományszaknak Magyarországon igen sok alaposan képzett s a tollat jól forgató művelője van“ — mondja Glattfelder Gyula csanádi püspök.

A legtöbb értekezés az egyházi és világi jog kölcsönhatásait mutatja s bár a szerkesztő a különböző vallású munkatársakat szólaltatták meg, mégis a legkisebb disszonanciát sem lehet észlelni az egész műben.

Az **Emlékkönyv** rendszeres mutatója szerint a magyar protestáns egyházak írói közül: dr. Bruckner Győző, dr. Kolozsváry Bálint, dr. Sz. Kun Béla és dr. Tóth György írtak igen értékes tanulmányokat.

---

* Az **Emlékkönyv** I—XII és 1—1168 oldal terjedelmű. A Stephaneum-nyomda igen gondos munkája. Ara: 50 P.

a) A lutheránus egyházjog keretéből dr. Bruckner Győző a XX. század politikai, gazdasági és világnézeti kérdéseinek általánosan hatását vizsgálta — a magyarhoni evangélikus egyházszervezetre tekintettel.

Ez a tanulmány világítja meg elméletileg az 1934—7. években alkotott lutheránus törvények szellemét és értelmét.

Ennek a tanulmánynak az ismerete nélkül az unitárius egyházban is kívánatos kodifikációs munka érdeméhez komolyan senki hozzá nem szólhat. Széles perspektívában állítja be az egyház és állam viszonyát és a még megoldandó problémákat is megjelöli.

A lutheránus egyház sajátos alkotmányszervezete és szerkezete folytán a szerző kívánja:

1. Az egységes evangélikus kultúrpolitika jogi alapjainak kiépítését* és

2. az egyetemes egyházi adó létesítését.

3. A jogalkotás céljául jelöli meg a városi egyházmegyék létesítését.**

A tanulmány instruktív jellegével részletesebben nem foglalkozhatunk, azonban a vezető gondolatot kiemeljük: ez az egyházvédelem gondolata.

b) a református egyházjogra vonatkozólag dr. Kolozsváry Bálint „Széljegyzetek“ formájában fejti ki nézetét az 1928. évben kodifikált törvényekre nézve.

Dr. Szentpéteri Kun Béla: „A református presbiter“ című dolgozatában az aktív egyházi élet szempontjából a presbitert rajzolja meg, hogy milyen kell hogy legyen. Szerinte: a presbiter nem a nép képviselője, hanem a Krisztus szolgálója.

A presbiter-zsinati rendszeren nyugvó protestáns egyházalkotmányok megértéséhez nagy értékű tanulmány. Kívánatos, hogy a vezérek és vezérkedő atyafiak ezt a magas erkölcsi fel fogást megismerjék.

c) Az unitárius/egyházjog köréből dr. Tóth György: „Az unitárius egyház zsinattartási joga“ című tanulmányával találkozunk.

---

* Ez a kérdés a nemzetiségileg különböző hívekre tekintettel vetődik föl.

** Ezt a reformátusok Budapesten külön esperesi kerület szervezésével már meg is valósították.

Ezt a kérdést a csonka-magyarországi unitáriusok önálló püspökségre való szervezkedése váltotta ki.*

Az egyházjog kérdéseivel behatóbban nem foglalkozók előtt fel se merült a múltban annak a gondolata, hogy a magyar unitárius egyház zsinattartása más közjogi elbírálás alá esik Erdély területén és más közjogi megítélés alá vehető — az 1848: XX. t. c. alapján — az akkori magyarországi területen.

Ebben a vonatkozásban a jogtörténeti adalékok a K. M. jelen számában olvashatók.**

A könyvismertetés keretében erre azért mutatunk reá részletesebben, hogy az unitárius közvélemény figyelmét reá tereljük erre a szabatosan ismerendő kérdésre s ennek történeti jelentőségére.

Dr. Tóth György tanulmányának az Emlékkönyv dolgozatai között való megjelenése a többi protestáns egyházakon kívül a hazai katolikus egyház jogászait is kellően tájékoztatja az Unitárius Egyház sajátos zsinattartási jogáról. Ez az egyház és állam közötti közjogi viszonyoknak a mai időkben érdekes különlegessége.

E négy protestáns írón kívül negyven katolikus író tanulmánya ad betekintést az egyházjog világába és az egyházjoggal kapcsolatban megvilágított területekre. A katolikus írók is foglalkoznak a protestánsok jogával.

Dr. Degré A.: „A magyarországi szentszékek gyakorlata a protestánsok köteléki pereiben 1786-ig“ c. tanulmányában igen értékes módon világítja meg a protestánsok házassági pereit a reformáció korában.

Jogtörténeti szempontból e helyen reá mutathatók, hogy Deák Ferenc házassági perében is más felekezetek tagjaiból összeállított bíróság ítelt.

Dr. Mózes M.: „A házassági kereseti jog eredete és kialakulása“ c. tanulmánya a protestáns egyházjogászokat is kell hogy érdekelje.

Dr. Zalán Kornél pedig az 1884: XXVI. t. c. (H. T.) szem-

---

* Szerző már 1936. évben a K. Magvető hasábjain foglalkozott e kérdéssel ily címen: „A protestáns zsinattartás Magyarországon“. A most tárgyalt tanulmány elsősorban az ősi erdélyi zsinattartás kérdését tárgyalja.

** Lásd a 176—178 lapon közölt miniszteri leíratot.

pontjából is értékes tanulmányában a házasságkötés szabadságát kizáró kényszer kérdésével foglalkozik.

Egyébként a 44 dolgozat rendszerbelileg I—XII. csoportba van beosztva, ami nyilvánvalóvá teszi, hogy, mily értékes tanulmány-halmazzal állunk szembe.

Unitárius egyházi szempontból örvendeniünk kell, hogy ily értékes gyűjteményes munka révén a könyvtári nyilvánosság egyházjogunkra nézve is biztosítva van s egyben a forráskutatás révén egyházunk joga is a tudományos körök érdeklődésének körébe juthat. A könyvtári nyilvánosság nélkül egyházjogunk nem kerülhet tudományos értékelés és hasznosítás alá.

Az Emlékkönyv megszerzését és tanulmányozását egyházunk szempontjából hasznosnak és üdvösnek találnám.

(t. gy.)

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ TEOLÓGIAI AKADÉMIAJÁNAK ÉRTEŚITŐJE az 1940—41. ISKOLAI ÉVRŐL. Szerkesztette: Fikker János dékán. XLV. évfolyam 1941 „Pallas“ nyomda. Az Értesítő Simén Dánielnek a tanév megnyitása alkalmával „Időszerű egyházi kérdések és feladatok“ c. értekezésével kezdődik, melyben három időszerű feladatot tűz egyházunk elébe, u. m. az újonnan alakított egyházközségek támogatása, a határon túl maradt híveink anyagi és erkölcsi segítése, végül egyházi nagyjainknak a történelem ítélőszéke előtt helyes és igazságos megvilágítása. Ezen kívül az 1940—41. isk. évre vonatkozó történelmi adatokat, az előadott tárgyakat, a tanári kar irodalmi és társadalmi munkásságát, a segélyezéseket, jutalmazásokat és pályaműveket, az Önképzőkör működését és a jövő évre vonatkozó tudnivalókat sorolja fel történelmi hűséggel az értesítő. Örvendetes jelenség, hogy lelkészeink közül mind többen igyekeznek teol. tanári vizsgát tenni s így az utánpótlás e téren biztosítottnak látszik. Ellenben a hallgatók számának csökkenése komoly aggodalomra ad okot. Ezzel szemben megnyugtató az, hogy a kevés számú hallgatóság szorgalmasan dolgozott s a kitűzött pályatételek nem maradtak pályázatlanul, sőt volt olyan pályatétel is, amelyre három pályamunka érkezett.

KELEMEN IMRE: ÖRHELYEMEN. Ünnepi és alkalmi beszédek. Oklánd, 1941. A szorgalmas, fiatal szerző megelőzőleg „A keresztény élet kapujában“ c. alatt keresztelési beszé-

deit, „A lélek asztalánál“ címen pedig úrvacsorai beszédeit adta ki; most „Örhelyemen“ c. kötetében 32 egyházi beszédét adja át a nagy nyilvánosságnak. Már ebből is látszik, hogy hivatását lelkipásztorhoz illő komolysággal és nagy felelősségének a tudatával veszi fel. Korábbi dolgozataiban is a népeért élő, vallását, egyházát szerető lelkipásztor szól hozzánk. Az „Örhelyemen“ c. kötetben is a „jó pásztor“ beszél, aki nemcsak figyel és sok mindent meglát, hanem amit lát, azt megmagyarázni, világossá tenni is igyekszik. Minden szava oda irányul, hogy mint az „asztalra tett gyertya“ világosságot árásson. Ezért beszédei értelmező, magyarázó irányúak s inkább a racionális síkban mozognak, mint az evangéliumi mélységben s a vallásos lélek titkos mélységeiben. De éppen ezáltal válnak közvetlenekké és ezáltal férköznek közel tudni vágyó népünk lelki világához. A Biblia mellett felhasználja a szokást, a hagyományokat, az alkalmakat, a természetet, az ünnepeket, az évszakokat, stb. S mindenütt világosságot terjeszteni igyekszik. Nem keresi és nem használja az üres frázisokat és nagyhangú kijelentéseket, hanem a nép nyelvén beszél a néphez. Az író elismerésre méltó s beszédei olvasásra érdemesek. Megrendelhetők Oklándon a szerzőnél.

Dr. TÓTH GYÖRGY: „Az Unitárius Egyház Zsinattartási Joga.“ Különlenyomat a Notter Antal Emlékkönyvből. Budapest, 1941. 8° 16 old.

Az illusztris szerző egy igen érdekes és nagy horderejű problémát tárgyal ebben a tanulmányában is. Miután az unitárius egyháznak az erdélyrészi területeken elvitathatatlan többszázados joga, hogy minden királyi, vagy fejedelmi bejelentés és engedély nélkül zsinatot tarthasson, vajjon meg van-e ez a joga a szorosabb értelemben vett anyaországi területeken is, ahol a protestánsok zsinattartási jogát még mindig az 1790—91. évi törvények szabályozzák, amelyek pedig előzetes bejelentéshez és bizonyos formáságokhoz kötik e jogot? Szerző e kérdésben azt az álláspontot foglalja el, hogy abban az esetben, ha a trianoni határ megmarad, az ottani unitáriusoknak az egyenlőség és viszonyosság elvének fogva az 1790—91. évi vallási törvények szellemében kellett volna szervezkedniök. Azonban e határ leomlása után az ősi erdélyi alkotmánynak kell érvényesülnie. Szerző ez alapos tanulmányával is hozzájá-

rult egy vitatható jog tisztázásához. S egyházunk magyarságának kidomborításához.

„SZÉKELYKÖRESZTÜRKÖRI UNITÁRIUS EGYHÁZ.“ Ilyen címen jelent meg az ideiglenesen szünetelő „Unitárius Egyház“ c. lap XXXIV. évf. 1. száma. Előbbi címe sem volt megfelelő, mert az egész egyházat kisajátította. Az új címe még hibásabb, mert unitárius egyház csak egy van, s azt nem lehet részekre osztani. Olyan lapcím volna kívánatos, amely semmiféle félreértésre okot nem szolgáltat. Az új szerkesztő Marosi Márton székelyszentmihályi lelkész. A szerkesztőn kívül „Szemlélő“, Lőrinczi László, Kővári Jakab, Vári Domokos és E. A. írtak bele tartalmas cikkeket.

„THEOLOGIAI SZEMLE.“ Debrecenben negyedévenként megjelenő református tudományos folyóirat XVIII. évfolyamának 2-ik száma gazdag tartalommal jelent meg. „A kultúra igazi alapja“ c. dr. Czeglédy Sándor, „A kálvinizmus katholicitása“ c. dr. Tavaszai Sándor, „A missziói munka theológiájához“ c. dr. Victor János, „Moreh Nebochim“ c. dr. Muzsnai László, „A reformátori kar biblia órái Zürichben“ c. Pákozdy László írtak értékes cikkeket. Ezekon kívül több apró cikk, gazdag irodalmi és folyóirat szemle egészíti ki a gazdag tartalmu folyóiratot.

KÜLÖNFÉLÉK.

KOLOZSVARI ELŐFIZETŐINKET tisztelettel értesítjük, hogy a „Keresztény Magvető“ előfizetési díjainak beszédésével Szabó László III. éves tanárjelöltet bíztuk meg. *Szerkesztőség.*

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN nevétől hangos az egész ország, születésének 150-ik évfordulóján, ami úgy látszik, hogy bevezetője egy erős Széchenyi kultúsznak. Nemes életének igazi értékét mérlegelik városon és falvakon s megállapítható, hogy amíg a mi fiatal korunknak Kossuth volt a dicsőített egyénisége, ma Kossuth-tal szemben Széchenyi történelmi alakja mind jobban és jobban növekszik. A fiú hangjában az apa és anya hangja szólalt meg, tőlük örökölte Széchenyi azt a mély vallásosságot és erős nemzeti érzést, amelyek lelki alkátának legjellemzőbb s egyben legértékesebb vonásai. Az idő az érdem igazi bírója s hova tovább haladunk írók és politikusok, annál tisztábban világítják meg a magyarok nagy tanító mesterének történelmi arcképét. Saját korában voltak, akik a legnagyobb magyart „német lelkű“-nek tartották, de ma már a történetírók gr. Széchenyi István nevére a magyar történelemnek egy korszakát nevezték el, amely kezdődik azzal a nevezetes ténnyel, hogy Széchenyi az 1825-iki országgyűlésen *magyarul* szólalt fel, de nemcsak beszélt, hanem cselekedett és 60.000 forinttal megvetette alapját a Magyar Tudományos Akadémiának.

Széchenyi nem a multon mereng, hanem a jövő építésén dolgozik és most, midőn dicső honvédeink a magyar történelemnek újra gyönyörűséges lapjait írják, minden önérzetes katonának, minden öntudatosan dolgozó magyar állampolgárnak a nehéz kötelesség teljesítés napjaiban eszébe kell jutnia, hogy a mai rendkívüli idők nagy áldozatait azért hozza, mert úgy